

Слатвінська М. О.

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Вплив фіскальної політики на розвиток малого підприємництва в Україні

Фіскальна політика формує рамки, в яких працює бізнес і держава. Вона чинить вагомий вплив на розвиток малого підприємництва, безпосередньо через такі її структурні компоненти як податкова та бюджетна політики. Емпіричний аналіз доводить, що протягом останніх років у податковій та бюджетній сферах відбулася низка змін регуляторного характеру, які вплинули не лише на діяльність малого підприємництва, а й стали причиною поглиблення проблем втечі капіталу й трудових ресурсів з України.

За період з 2013 року по 2016 рік в Україні скоротилася кількість економічно активного населення з 21 млн до 18 млн осіб, а починаючи з 2015 року, у зв'язку з міграцією українців за кордон, бюджет недоотримує близько 40 млрд грн щороку [1; 2]. Крім того, близько 16 % працездатного населення є трудовими мігрантами і майже 71 % з них головною причиною відтоку робочої сили з України називають низьку заробітну плату. [3]

Характерним для економіки України є концентрація найбільшої кількості зайнятих у малому бізнесі, а саме – 47,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2016 році. [1] Однак, аналіз динаміки кількості зайнятих у малому бізнесі дає підстави стверджувати, що останніми роками відбувається зменшення їх кількості. Не зважаючи на те, що у 2016 році фінансові ресурси малих підприємств порівняно з попереднім роком збільшились майже на 10%, разом з тим, частка фінансових ресурсів малих підприємств у валовому внутрішньому продукті щороку скорочується. Скорочується також і частка фінансових ресурсів малих підприємств у загальних фінансових ресурсах держави. [1] Така динаміка співвідношення цих показників свідчить про негативні тенденції розвитку малого бізнесу, механічне викривлення фінансових пропорцій, кризу платежів та створення передумов для відходу бізнесу в тінь (більше 22% працює поза межами чинного законодавства [4]).

З огляду на складність ситуації щодо забезпечення зайнятості в Україні є сенс звернути увагу на пропозицію яку висунуто Європейською Комісією державам-членам ЄС від 18 січня 2018 року. Зазначена пропозиція стосується створення кращого податкового середовища з метою сприяння розвитку малого і середнього підприємництва у рамках реалізації «2016 VAT Action Plan». У зв'язку з цим подальшими діями українського уряду у фіскальній сфері має бути створення умов для покращення умов ведення бізнесу в Україні і заохочення підприємців до створення робочих місць.

Загрозливим трендом останніх років у світовому масштабі є застосування штучного інтелекту і роботів, в результаті чого до 2050 року в світі очікується скорочення більш ніж половина робочих місць в економіці. Тоді як в Україні

прогнозується зменшення кількості робочої сили на 3-4 млн осіб [5]. Отже, роль малого бізнесу суттєво підвищується, адже він забезпечує найбільшу кількість робочих місць, а його фінансові можливості в порівнянні з середніми і великими підприємствами є значно меншими, аби застосовувати штучний інтелект. Це доводить необхідність здійснення дієвого фіскального регулювання розвитку малого бізнесу.

Викликами сьогодення, з огляду на модернізаційні перетворення в економіці і фінансовій системі, стає зміна пріоритетів, переорієнтування економічного вектора на підтримку внутрішнього виробника, розвиток і підтримку малого бізнесу, створення нових робочих місць, на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Доцільно зазначити, що малий бізнес своїми силами не в змозі вплинути на дефіцит кваліфікованої робочої сили, який є в Україні. Отже, з боку держави має бути усвідомлення наявної проблеми і відповідні заходи в напрямку її подолання, у тому числі раціональна фіскальна політика. Завдяки застосуванню інструментів останньої, можливо створити умови для зниження зацікавленості заробітчан у міграції, а суб'єктів господарювання у підвищенні зацікавленості щодо створення нових та збереження існуючих робочих місць. З метою зупинення/зменшення трудової міграції необхідно: застосовувати фіскальні інструменти, які б полегшували ведення малого бізнесу та надавали можливість відкривати високотехнологічні підприємства; проводити реформи щодо розбудови України як динамічної економіки з високим попитом на робочу силу з адекватною заробітною платою (та її детінізацією). Доречною вбачається реалізація фіскальної політики з дотриманням принципу діджиталізації, налагодження взаємин між бізнесом і чиновниками в електронній формі (для зменшення проявів корупції).

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sfs.gov.ua>
3. Майже 4 мільйони українців є трудовими мігрантами / Інформаційне агентство УНІАН дослідження 23 квітня 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/10091891-mayzhe-4-milyoni-ukrajinciv-ye-trudovimi-migrantami-doslidzhennya.html>
4. П'ята частина бізнесу досі в «тіні» / Держслужба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2508691-pata-castina-biznesu-dosi-v-tini-derzsluzba-zajnatosti.html>
5. Глобальні економічні тренди та Україна без майбутнього [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/07/17/627005/>